

הרב מאיר בר-אילן / שמחת בית-השואבה בוולוז'ין

היה מורגל בפי הבריות: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה בוולוז'ין לא ראה שמחה מימיו". והרבה מן האמת יש במאמר זה. כל אש הנעורים וכל ההתלהבות שהיתה יוקדת בלב חמש מאות בני הישיבה התפרצה בימי החגים והמועדים. עוד לפני בוא החג היו בני הישיבה באספה כללית בוחרים ב"גבאים", היינו באחדים מן החברים, שיהיו המפקדים על החגיגה. הנבחרים היו כרגיל מן הבחורים המעולים והחשובים, שנהגו בהם כבוד. "הגבאים" דאגו קודם כל להכין את הדברים המשמחים לבו של אדם, שיהא על מה לברך, מה לשתות ומה לברות — הלא אין שמחה אליבא ריקנא. היה צורך גם לשכור בית גדול ורחב ידים, שאפשר יהיה שם לערוך ריקודים, הילולות ביום ובלילה, כי בתוך ההילולא הגדולה מי זה מבחין בין יום ובין לילה... הבית ששכרו, אם גם גדול היה מאוד, לא הכיל את כל בני הישיבה, והיו רוקדים בחוץ, ומשנתגברה השמחה היו הכל הולכים אל ראשי הישיבה הלוח ורקוד, והיו מכניסים את ראשי הישיבה אל הישיבה בשיר ורננה, ורק אז התחילה השמחה האמתית. אבא ז"ל* היה רוקד ושר עם התלמידים מתוך התלהבות כזו שהלהיבה אחרים. בין ריקוד לריקוד, בין זמר לזמר, נשמע פסוק או מאמר מעניינא דיומא, מה שהגדיל והגביר את השמחה. הגיעה שעת תפילה, היו מתפללים ומזמרים, מזמרים ומתפללים, ואחרי התפילה היו פוצחים בניגון: "יומא טבא לך, רבי", ושוב "ברוך אלקיננו", ושוב "אתה בחרתנו", ואין קץ ואין סוף לתדווה. בליל שמחת-תורה, עם תפילת מעריב, היה מראה יוצא מן הכלל: אבא ז"ל היה עובר לפני התיבה ובני-הישיבה היו "משוררים", העוזרים ל"חזן". אין לתאר, כמה "גילה" וכמה "רעדה" היו יחדיו בתפילה זו. וכשהגיעו ל"עלינו לשבח" היו פותחים את ארון-הקודש ובניגון מוסף של יום-הכפורים היו נופלים "כורעים"... ואחרי "הכורעים" שוב ריקודים ושוב ניגונים עד אור היום.

כל השמחות האלה היו כרגיל משעת הצהרים ועד למחרת בבוקר. ביום החג בבוקר לא נעדר איש לתפילת שחרית. "השיכרון" של בני הישיבה לא היה סוף סוף נורא כל כך, ולאחר התפילה הלכו כל בני הישיבה ל"קידוש". מקומות לשבת לא הספיקו לכל התלמידים, ישבו רק "הנכבדים" והשאר עמדו מסביב. לעמידה היה די מקום גם בסוכה, אך בכל זאת היו עומדים צפופים. אחרי ה"קידוש" ואחרי מילי מעליותא בעניינא דיומא היו מגישים "כיבוד" ואז גברה החדווה. זריזים לא המתינו עד שיגיע "הכיבוד" אל השולחן, אלא היו חוטפים מידי "הגבאים", שאמרו לחלק איש חלק. היו מתחבטים, כביכול, הודפים זה את זה ומתקוטטים בשל פרוסת דובשן, בדיחו רבנן. אחד מן הממונים בישיבה, "אליעזר המנהל", יהודי פיקח ומחודד מאוד, היה רגיל לומר:

— כשחוטפים, יש לכל איש חלק. ומי שאין לו, סימן שלא חטף...

* ר' נפתלי צבי יהודה ברלין, ראש הישיבה.